

﴿٣٣﴾ سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ MÜ'MİNÛN SÛRESİ

Bu sûre-i celile Mü'minler hakkında olduğu için, Mü'min-i Kâmil, iflâh olan Mü'minler hakkında olduğundan sûrenin ismini de Mü'minûn sûresi buyurmuşlar.

Bu sûre-i celile; 118 ayet, 1840 kelime, 4800 harften ibarettir. Kâmil olan, fevz-i necata nâil olan Mü'minleri beyan ediyor. Ama daha olmadı, ahirette bu hal olacaktır.

Adetâ o derecedir ki olmuş gibidir. Eğer ki iflâh, necat, refah, fevz hepsi kıyamettedir. Fakat o kadar ki vâki olmuş, vuku bulmuş, olmuş gibidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ 1-

قَدْ أَفْلَحَ Yâni 'hâze ey zafera bi maksûdihim' maksadına nâil oldu, iflâh oldu الْمُؤْمِنُونَ Mü'minler. Mü'minler ki Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'ân'a iman edenler maksadına nâil oldular, beyan ediyor maksadına nâil olanları.

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ 2-

الَّذِينَ O kimseler ki هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ Namazlarında huşû

üzerindedirler, korku ve mütevâzû tevâzû ile ifâ ederler. Huşûdan zâhir ve bâtın murattır. Huşûnun zahiri budur ki namazını âdâb-ı erkânı ile ifâ eder, sağa sola etrafa bakmaz. Huzur ile ikâme eder. Huşûnun bâtını ise Azamet-i İlâhiye'yi kalbinde istihzar eder, mümkün olduğunca dünya umurunu kalbinden çıkarır. Dünya umurunun kalpten çıkarılması kolay bir şey değildir. Azimle başlar devam ederse yavaş yavaş olur, mümkündür. Eğer olmayacak olsaydı bunu bize teklif etmezlerdi. İnsan namaza kalktığına taşavvur edecek ki ben, Âllâh'ın huzuruna çıkacağım. Namaza durduğu zaman sağında cennet, solunda cehennem, karşısında Âllâh CelleCelâlûhû. Âllâhû Ekber dediği zamanda, nasıl ki bir hayvanı keserler de bu dünya ile alâkası kalmaz, bu âlemden öbür âleme gider. Bu âlemden alâkası kesilmiş de öbür âleme gitmiş gibi olur. Böyle tefekkür ederse, Âllâh'ın huzurunda olduğunu idrak eder. Cenâb-ı Hak ile konuştuğunu, O'na hitap ettiğini tefekkür ederek kalbinde tutmak, muhafaza etmek lâzım gelir. Böylece manevi olan huşû yerine gelmiş olsun. Bu şekilde mücadeleye devam eder. Cenâb-ı Hak, yedi şartı sıra ile beyan ediyor. Birincisi namazlarını huşû ile ifâ eden. İkincisi de

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ-3

Legiv; mülga olan kelâm, kıymetsiz olan sözler. Dünya ve ahirete faydası olmayan sözlerden i'raz eder arka çevirir. Hadislerde de geçtiği gibi, Müslümanın hâli nasıl olmalı? Dine ve dünyaya faydası olmayan şeyleri bırakmalıdır.

وَالَّذِينَ هُمْ لِلرَّكْوَةِ قَاعِلُونَ-4

Ve üzerlerine borç olan zekâtı yerine getirirler. (Zekât, Medine-i Tahire'de hicretin ikinci senesinde farz olmuştur. Bütün malda zekât olmuyor. Ticaret mâlı, nakit olan altın, gümüş, şeriatın nazarında para, altın ve gümüştür. Sonra kût olanlar; buğday, arpa, pirinç, hayvanlardan ise deve, sığır, koyun olmak üzere dört kısımdır. Köyleri, apartmanları, fabrika ve makineleri var alıp satılmayan, yalnız geliri, icarı olanların, gelir ve icarlarından zekât verilecektir.)

وَالَّذِينَ هُمْ لِأُزْوَاجِهِمْ حَافِظُونَ-5

Kendini haramdan muhafaza edenler. İffetini, ırzını, elini ve gözünü haramdan muhafaza edenler.

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ-6

أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ yahut İncak aile zevcelerine yahut yeminleri mülk ettiği cariyeleri. (Cariye olma şartı ise; Cariye Müslüman olacak, iddeleri bitecek. Ondan sonra bir hürreyi alacak miktar para veya malı bulunmadığı takdirde, bir de zinaya gitmek ihtimalinden korktuğundan sebep cariyeyi alacak, o zaman müsaade var. Yoksa doğrudan doğruya cariyeyi alma müsaadesi yoktur.) Cariyeyi de aldıktan sonra câizdir, فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ bunlarla beraber bulunmak levm edilmez. Çünkü şeriat cevaz vermiş, müsaade etmiştir.

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ-7

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ Ailesi ve cariyeden başka birisini talep ederse, meselâ Acemlerde mut'a var. İstimnâ bil-yed, var buna benzer şeyler, bunların hepsi de haramdır. فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ Kim

bunun ötesine gitmek isterse, işte bunlar haddi aşan kimselerdir. (Acemler, muayyen bir gün, ay veya sene için evlenirler, buna mut'a derler. Onlarca bu câizdir. Fakat dinimizde bunlar yoktur.)

Bu âyet-i celilede, istimnâ bil-yed'in haram olduğuna delâlet vardır. Sâid bin Cübeyr; "Âllâh-û Teâlâ, istimnâ eden bir kavme azab etti" demiştir.

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ-8

Yine onlar, (o Mü'minler) ki emanetlerine ve ahidlerine riayet ederler.

Emanet, yalnız mala münhasır değildir. Bütün şer'i teklifler, hukukullah, kul hakları, vekâletler, velâyetler ve memuriyetler emanetler cümlesindedir.

Ahid de gerek Âllâh-û Teâlâ ve peygamberlerine ve gerek halkla yapılan mukaveleler ve taahhütlere şamildir.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ-9

Ve namazlarına (vaktinde, şartlarına ve adabına riâyet ederek) devam ederler. (İkinci âyette namazlarını korkarak huşû ile ifâ edenlerden bahsetti. Burada ise vaktinde muhafaza, namazlarına devam edenlerden bahsediyor.)

أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ-10

İşte asıl bunlar, makbul olan bu yedi sınıf, هُمُ الْوَارِثُونَ bu sıfatlara muttasıf olanlar, o vârislerdir.

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ-11

الَّذِينَ يَرْتُونَ الْفِرْدَوْسَ (Evet) Cennetlerin en yükseğine, Firdevs'e vâris olan bu kimseler هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ orada ebedi kalırlar.

Bir hadis-i şerifte; Bir kimsenin iki menzili vardır. Bir menzili cennette ve bir menzili ateştedir. Ne zaman ölüp de ateşe girerse, Cennetteki menziline cennet ehli vâris olur" buyurulmuştur.

"Mü'min ve kâfirden her birinin iki menzili vardır. Biri cennette ve biri cehennemdedir. Mü'min cennetteki menzilini yapar fakat kâfir yıkar, Cehennemdeki menzilini yapar" denilmiştir.

Bu yedi sıfat ahlâk, cennetlik olanların ahlâkıdır. İflâh olur, fevz-i necat, zafer bulur maksadına. Ehl-i cennet olur, bu yedi ahlâka sahip olanlar.

Bu yedi cennetlik sıfatı, ahlâkı beyan buyurduktan sonra bil-münasebe olarak, Halik-i Kâinat azametini beyan ediyor, kudret-i İlâhiye dâhilinde olduğunu bildiriyor.

Cenâb-ı Hak buyuruyor ki;

12- وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ Biz Azimüşşân, insanları halk ettik. (Âdem Aleyhisselam'ı) مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ çamurun hülasa ve safvetinden halk ettik. Bir özden yarattık.

13- ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ

Sonra onu, emin ve sağlam bir karargâhta (rahimde) nutfe haline getirdik.

14- ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ

عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ
أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

ثمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً Sonra nutfeyi, bir kan pıhtısı haline getirdik. Müteakiben bu kan pıhtısını da bir lokmacık et yaptık. فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً. Bu bir lokmacık eti, kemiklere (iskelete) çevirdik. فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا. Ondan sonra üzerlerini etle örttük, kapladık. ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ. Bilâhare ona, nefh-i ruh geliyor. Onu bambaşka bir mahlûk olarak teşekkül ettirdik. فَتَبَارَكَ اللَّهُ. Münezzehtir Âllâh CelleCelâlûhû, Halîkların mukadiminlerin ahsenidir, hiç kimse onun gibi değil.

ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ-15

Ey Ben-i Âdem, إِنَّكُمْ sizler bu acip olan safhalardan geçerek dünyaya geliyorsunuz. Bu yoldan geldikten sonra da لَمَيِّتُونَ ecel geldiği zaman öleceksiniz.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ-16

Sonra da şüphesiz sizler, kıyamet gününde tekrar diriltileceksiniz.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقٍ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ-17

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقٍ Biz Azimüşşân, halkettik sizin üstünüzde görüyorsunuz yedi yol gökleri ki meleklerin yoludur. وَمَا Yarattıklarımız, mahlûkatın halkından ahvalinden gafil habersiz değiliz. Onların yaptıklarını hayır ise hayır, şer

ise şer olarak tespit ediyoruz ve nihayet buna göre mükâfat ve mücâzat olurlar.

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ ۙ بِهِ لِقَادِرُونَ ۙ 18

Biz Azimüşşân, semâdan takdir ettiğimiz miktarda yağmur indirdik. بِقَدَرٍ İhtiyaç olduğu kadar فَأَسْكَنَاهُ ve onu yerde iskân ettik. وَإِنَّا فِي الْأَرْضِ Yeryüzünde biz buna muktedir olduğumuz gibi, ذَهَابٍ ۙ بِهِ لِقَادِرُونَ ۙ şüphe yok ki bizim, onu gidermeye de elbet gücümüz yeter, kadiriz.

Mukadder miktardan murâd; faydası çok, zararı az yahut halkın ihtiyacına göre demektir. İhtiyaçtan fazla olanı iskân ederiz yani onu gölcüklere biriktiririz. Yaz günlerinde yağmur kesilince, halk bunlardan faydalanırlar. Suyu iskân etmekten, yeraltında biriktirmek de olabilir. Bu su, çeşme ve pınarlarla yeryüzüne çıkar. Bütün sular gökten iner. Kıyamete yakın Kur'ân, ilim, Hacer-i Esved ve Makam-ı İbrahim gibi şeylerle birlikte, bazı nehirlerin sularının da kaldırılacağı haberde vârid olmuştur. Gidermekten murâd da budur.

فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَّكُمْ فِيهَا فَوَاكِهِ كَثِيرَةٌ ۙ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ۙ 19

Biz halkettik لَكُمْ size, بِهِ bu su ile جَنَّاتٍ bağlar bahçeler. فَأَنْشَأْنَا Böylece yağmurun sayesinde, sizin menğ faatiniz için hurma bahçeleri ve üzüm bağları meydana getirdik. (Hurma ve üzüm kut'dur. Bir insan başka bir şey, ekme yemek yemeden yalnız hurma ve yalnız üzüm yemek suretiyle yaşayabi-

lir.) لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهَ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ O bahçelerde bir çok meyveler vardır ki siz onlardan yersiniz.

20- وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالذَّهْنِ وَصَبِغٍ لِللَّاكِلِينَ

Tûr-ı Sinâ'da, Sinâ dağında yetişen bir ağaç da halkettik. O ağaç ki zeytin ağacıdır. Tufandan sonra ilk çıkan ağaç budur. Zeytin ağacının 3000 sene kadar yaşadığı vâkidir. وَصَبِغٍ لِللَّاكِلِينَ Bu ağaç, hem yağ hem de yi-yenlerin ekmeğine katık edecek zeytin verir. (Zeytinin, 70 adet menfaatini saymışlar.)

21- وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

Hayvanlarda da (deve, siğir, koyun ve keçi) sizin için elbette ibretler vardır. نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهَا On-ların karınlarındakinden (yani aldıkları besinleri süt haline getirerek, bunu) size içiririz. وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ Ve onlardan daha birçok menfaatlar temin edersiniz, وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ayrıca etlerini de yersiniz.

22- وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

Onların üzerine de gemilere de yüklenir (ve yükünüzü yükletir) sizin. Bunların hepsi, size Cenâb-ı Hak'ın nimetleridir. Âllâh'ın vahdaniyetine iman ediniz ki bu nimetler devam etsin.

23- وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ
gönderdik (peygamber olarak) kavmine. فَقَالَ Nûh Aleyhisselam,
kavmine dedi; يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ; "Ey kavmim, yalnız Âllâh'a kulluk,
ibadet ediniz. مَا لَكُمْ مِنْ آلِهِ غَيْرُهُ. O'ndan başka Ma'bûdun bilhak,
ilâhınız yoktur. أَفَلَا تَتَّقُونَ. Niçin Âllâh'tan korkmuyorsunuz da baş
kalarını Âllâh'a şerik yapıyorsunuz?"

Bunlar Nûh Aleyhisselam'ı dinlemediler, dinlemediklerinden
dolayı azap geldi ve nimetlerden mahrum kaldılar.

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ
يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا
الْأَوَّلِينَ

فَقَالَ الْمَلَأُ Milyan; dolu meclis demek. Nûh Aleyhisselam'ın
zamanında memleketin eşrâfı dediler ki. الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ Kav-
minin içinden kâfir olan ileri gelenler dediler ki; مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ
مِثْلُكُمْ "Bu Nûh Aleyhisselam ancak sizin gibi bir insandır, beşerdir
yiyip içiyor. Öyle ise يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ Size üstün ve hâkim
olmak istiyor. وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ Eğer onun dediği doğru olsaydı. لَأَنْزَلَ
مَا سَمِعْنَا. Âllâh-û Teâlâ, meleklerden peygamber gönderirdi. Biz işitmedik,
بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ geçmişteki atalarımızdan böyle
bir şey duymadık. Onun için, bunu biz dinlemeyelim.

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فْتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ 25-

Yok! Bu Nûh, o, cinnet getirmiş bir adam-
dır, başka bir şey değil. İntizar ediniz. بِه حَتَّىٰ حِينٍ Öyle

ise, bir süreye kadar ona katlanıp (durumu) gözetleyin bakalım (yani ölünceye kadar.)

Bu sözler, Nûh Aleyhisselam'ın kulağına gidiyor.

26- قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ

(Kavminin imanından me'yûs olan Nûh Aleyhisselam.) Yâ Raba bi, dedi. Kavmimin beni tekzip etmelerine karşılık, (va'dettiğin azabı incâz buyurmak suretiyle) bana yardım et.

27- فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحَيْنَا فَاِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ

Bunun üzerine, biz de Nûh Aleyhisselam'a şöyle vahyettik. Gözlerimizin önünde, (muhafazamız altında) ve bildirdiğimiz şekilde o gemiyi yap. وَأَوْحَيْنَا Vahyimizle, emrimizle gemiyi yap. فَاِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ (Azab) emrimiz gelip de o tennur, (tendur yani fırın) kaynamaya başladığı zaman! Ateşin feveran etmesi; bundan istidlâl edildiğine göre Nûh Aleyhisselam'ın gemisi, ateşin kaydattığı su buharı ile gidiyordu. Bir gün hanımı gelip "efendim" diyor. "Tendurda ateş feveran ediyor" deyince, Nûh Aleyhisselam o zaman "öyle ise vakit geldi" diyor. Nûh Aleyhisselam ve mahiyetindekiler, derhal gemiye binmişlerdi. فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ Gemiye her çeşit hayvanlardan erkek dişi, birer çift ile وَأَهْلَكَ kendi ehlini de, ehl-i iman edenler, yani üç oğlu, üç gelin iman etmiş. 72 de ümmeti vardı, kendi ile bir de ailesi vardı. (Toplam 80 kişi)

إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ

ki senin oğlundur, Kenan geri kalacaktır. وَلَا تُخَاطِبْنِي Bana hitap, rica etme. (Çünkü peygamberdir, halkın boğulmasını işitince kalbi rahmete gelir ve Cenâb-ı Hak'ka duâ eder. Cenâb-ı Hak, peşinen haber veriyor. Onların suda boğulmalarından dolayı kalbin acımasın ve bize bu yüzden dua edip yalvarma diyor.) Ya Nûh! Benden rica etme, إِنَّهُمْ فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا onlar ki nefislerine zulm etmişlerdir, إِنَّهُمْ onlar muhakkak suda boğulacaklardır.

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
تَجِينَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ Sen ve seninle beraber, yanındakilerle birlikte gemiye bindiğin zaman, أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ "fe-kul" söyle gemiye girerken ve çıkarken, الْحَمْدُ لِلَّهِ hamd-û senâ Âllâh'a mahsustur. الَّذِي تَجِينَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ Zalim, kâfir olan kavimden bizi halas eden Âllâh'a hamd-û sena olsun, de.

وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

Söyle gemiden indiğin zaman. De ki; "Ya Rabbi, أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا mübarek bereketli bir yere, mekâna bizi indir. وَأَنْتَ İndirenlerin en hayırlısı sensin, Yâ Rabbi.

وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

Biz de bir yere gittiğimiz zaman, bu ayet-i kerimeyi رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ olarak duâ makamında okumalıyız.

وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

Bir belâ ve zarardan da kurtulduğumuz zaman الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ okumalıyız. Bu da bize, Cenâb-ı Hak tarafından telkindir. Böyle söyleyiniz.

30- إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِن كُنَّا لَمُبْتَلِينَ

Şüphesiz ki bunda, (Nûh Aleyhisselam'ın kıssasını da, kâfirlerin helâk ve Mü'minlerin halas olmalarında basiret sahiplerine) لَآيَاتٍ birçok ayetler (ibretler) vardır. Bütün bunlar neyle oldu? Bir peygamberin emrini tutmamak helâk olmaya sebeptir. Onlardan sonra da onların vekilleri vardır. Onların kalbini rencide etti mi elbette felâket hazırdır.

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmi KaddesÂllâhû Sırrahûlaziz buyuyor. Bir ehl-i dil, bir Ehlûllâh'ın kalbi rencide olmadan, Âllâh bir kavmi rüsva etmez. Ehl-i dilin başında Peygamberan-ı İzam'dır, sonra Evliyâullah'tır. Bunların kalbi rencide olduğu zaman elbette bir belâ gelir.

Nûh Aleyhisselam'ın kıssasında dikkat edilirse azim deliller var. وَإِن كُنَّا لَمُبْتَلِينَ Onları, biz iptilâ ettik, imtihan ettik. İptilâ; imtihan mânâsınadır. Bu Nûh Aleyhisselam'ın kavmini iptilâ eden biziz. İptilâ imtihandan çıkmadılar, suda gark oldular.

Bu ümmet, Ümmet-i Muhammed merhunedir. Çünkü Cenâb-ı Hak, bizden evvel birçok kavimleri böyle imtihan etmiş. Onları böyle bize numune olarak gösteriyor.

31- ثُمَّ أَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ

Nûh Aleyhisselam'ın kavminin helâkından sonra, ثُمَّ أَنشَأْنَا

مِنْ بَعْدِهِمْ onlardan sonra inşa ettik, halkettik. قَرْنًا آخَرِينَ diğerkarınlar. Karin; mukârin, birbirinin arkasında gelen kavimler, bir başka nesil getirdik.

فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ

Emrediyor Cenâb-ı Hak. Biz, onlara فَأَرْسَلْنَا gönderdik فِيهِمْ onlardan رَسُولًا bir peygamber, مِنْهُمْ onların cinsinden. (Bu ayette ne kendisinin ne de kavminin adı verilmeyen bu peygamber, bazı müfessirlere göre muhtemelen Hûd veya Salih Aleyhisselam'dır.) O da onlara, Cibril-i Emin'in telkinatı, peygamberin lisanı ile dedi ki; اعْبُدُوا اللَّهَ Âllâh'a ibadet ediniz, Âllâh'ı tevhid ediniz, ibadeti yalnız Âllâh'a yapınız. مَا لَكُمْ Yoktur size مِنْ إِلَهٍ bir mabûd غَيْرُهُ Âllâh'tan başka. Âllâh'tan başka bir mabûd yok, öyle ise ibadeti yalnız O'na hasrediniz. أَفَلَا تَتَّقُونَ Ey insanlar, niçin Azab-ı İlahi'den korkmuyor da iman etmiyorsunuz? Hâlâ Âllâh'tan korkmaz mısınız?

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ Melê; cemaat demek, hükümdarın has cemaatı. Hükümdar, onların emri ile olur yahut hükümdar onlarla beraber olur. Kavm-i Hûd'dan olan bu cemaat, الَّذِينَ o cemaat ki كَفَرُوا iman etmediler, وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ ahiret gününe de inanmadılar. وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا Etraf; terfi etmek, terf-i refah,

refaha yetiştirmek. Biz ise bu kişileri refah ile nimetlendirmiştik dünya hayatında. Böyle olduğu halde bu kişiler, bizi tekzip ediyorlar. Onlar ne dediler, Hûd Aleyhisselam'a cevaben? مَا هَذَا بِكُمْ يَوْمَ الْآيَاتِ أَنْ لَا تُحْسِبُوا أَنَّ الْفِرْعَوْنَ وَمِثْلَهُ مِنْكُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ وَأَنْ لَا تُحْسِبُوا أَنَّ الْفِرْعَوْنَ وَمِثْلَهُ لَيَحْسَبُنَّ أَنَّهُمْ مُّشْرِكُونَ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ. Yok bu Hûd Aleyhisselam İLَّا بِشَرِّ الْبَشَرِ إِنِّ احْسَابُكُمْ يَوْمَ الْآيَاتِ أَنَّهُمْ مُّشْرِكُونَ sizin gibi. مِنْهُ وَيَشْرَبُ سizin yediklerinizden yiyor, وَمِمَّا تَشْرَبُونَ sizin içtiklerinizden içiyor. O'nun, sizin üzerinizde farklı meziyeti yok. O da sizin gibi, siz de onun gibisiniz.

Mevlânâ Celâleddin-i Rumi KaddesÂllâhû Sırrahûlaziz buyuruK yor misal olarak; Bir var ki şeker kamışı, diğeri var ki hasır kamışı, her ikisi de kamıştır. O hasır kamışı, şeker kamışına "ben de senin gibi kamışım diyebilir mi?" İkinci misal; Bal arısı ile diğeri zarar veren arı. Bu adi olan arı, bal veren arıya "ben de senin gibiyim diyebilir mi?" Evliyâullah yiyip içiyor, onun yiyip içtiği kuvvet olur, nur olur, âlemi münevver ediyor. Diğeri fasık ve inkârcı yiyor içiyor, onun da kötülüklerini ziyadeleştiriyor.

وَلَيْنَٰ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِّثْلَكُمْ ۖ إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَاسِرُونَ -34

Şayet sizin gibi bir insana itaat ederseniz. (Melê; cemaat söylüyor. Ey kavm-i Hûd, eğer itaat ederseniz sizin gibi bir beşere.) إِنَّكُمْ Sizler itaat ettiğiniz zaman إِذًا لَّخَاسِرُونَ kendinize ziyan etmiş olursunuz, hüsranda kalırsınız.

أَيَعِدُّكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنَّكُمْ مُّخْرَجُونَ -35

أَيَعِدُّكُمْ أَنَّكُمْ Bir de bakınız neler söylüyor. Hûd Aleyhisselam vaad ediyor mu size? إِذَا مِتُّمْ Öldükten sonra وَعِظَامًا وَتُرَابًا haline geldiğinizde, أَنَّكُمْ مُّخْرَجُونَ muhakkak (diri olarak kabirlerinizden) çık

karılacağınızı mı vaad ediyor? (Yani aklına sığmayanı söylemek suretiyle yoldan, imandan çıkarabileceğini zannederler.)

36- هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ

Bu size vaad edilen (öldükten sonra yeniden dirilmek, gerçek olmaktan) çok uzak! Sizin aklınız buraya yetmiyor. Sizin aklınız neyi kabul ediyor?

37- إِنَّ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

نَمُوتُ Hayat ancak bu dünya hayatıdır. إِنَّ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا (Kimimiz) ölürüz, (kimimiz) yaşarız. وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ Yoksa (öldükten sonra) bir daha diriltilecek değiliz, diyerek kıyameti inkâr ederler. Şerli olan bu cemaatin diğer başka sözleri de;

38- إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ

إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ Bu Hûd Aleyhisselam. O, öyle bir adam ki (risalet da'vasında veya ölümden sonra dirilmek va'dında) افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ Âllâh-û Teâlâ'ya yalan ve iftira ediyor. Âllâh hakkında yalan uyduran bir kimsedir. وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ Biz de ona imân etmiyoruz, tasdik edici değiliz.

Münkirlerin bu sözlerinden, Hûd Aleyhisselam'ın canı çok sıkılız dışından başladı beddua etmeye.

39- قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبْتَنِي

Yâ Rabbi, beni tekzip ediyorlar. Kavmimin beni tekzip etmelerine karşılık bana yardım et, dedi.

40- قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لِّيُصْبِحَنَّ نَادِمِينَ

Hâlik-i Kâinat'tan Vahy-i İlâhi zuhur etti. **Mâ** tekit içindir. قَالَ قَلِيلٍ يَكُونُ لَكُمْ عَذَابٌ يُؤْتِيكُمْ بِهِ فِي يَوْمِ الْقِيَامَةِ Yakında, acele etme, az bir zamanda kahr-ı İlâhi bunlara zuhur edecek. لِيُصِيبَهُمْ نَادِمِينَ Ne için imân etmedik diyerek pişmanlıkla sabahlanacaklar. Fakat bu zaman yapılan ahû figanın bir faydası yoktur.

Az bir zaman sonra iradeyi İlâhiye, o kavim hakkında zuhur etti Cibril-i Emin'in sayhası sadası ile.

41- فَآخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ عُثَاءً فَبُعَدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

فَآخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ Cibril-i Emin'in azap sayhası zuhur etti onlara. بِالْحَقِّ Hak ve hakikatle istihkak kesb ettiler. Cibril-i Emin'in sayhası ile hepsi öldüler. فَجَعَلْنَاهُمْ عُثَاءً Biz yaptık onları gusê (Gusê; bir yapraklı ottur. Kuruduğu zaman hiçbir kıymeti yoktur. Rüzgâr götürür, su üzerine atılınca çer çöp olur. Onlar da suyun üzerinde ki çer çöpler gibi gidecekler.) فَبُعَدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (Şirk ve isyanla) nefislerine zulmedenler, Âllâh-û Teâlâ'nın rahmetinden uzak olsun. Kavm-i zalim, tekzip eden, Âllâh-û Rasûlullah'ı Kur'ânı tekzip edenler, Rahmet-i İlâhiye'den uzaktır.

Cebrail Aleyhisselam'ın müthiş bir narası ile kalpleri çatlamış ve hepsi helâk olmuşlardır.

42- ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ

قُرُونًا ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ Hûd kavminden sonra da biz halkettik قُرُونًا âhir karinler. (Mesela Sâlih, İbrahim ve Lût Aleyhisselam'ın kavimlerini sıra ile halk ettik. Hepsinin hali, Peygamberân-ı İzam'a isyan edenlerin hepsini de kahr-ı gazap ettik. Biz Azimüşşân,

daima peygamberlerimize yardım ettik. Onlara karşı gelenleri de kahr-ı perişan ettik.) Sonra onların ardından başka nesiller getirdik.

43- مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

Hiçbir ümmetin eceli, muayyen olan vaktini geçmez. O vakit gelmeyince ölmezler. وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ Ondan sonra da geri kalmaz, ertelenmez.

44- ثُمَّ أَرْسَلْنَا رَسُولَنَا تَتْرَأُ كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةٌ رَسُولَهَا كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رَسُولَنَا تَتْرَأُ Sonra biz birbiri ardınca diğer peygamberlerimizi gönderdik. (Aynı zamanda birden fazla peygamber gönderilmiştir. Onun birisi Rasûldür tebliğe memur, diğerleri nebidir tebliğe memur değil. Yine peygamberdir lâkin tebliğe memur değildir. Misal olarak Mûsâ ile Hârûn Aleyhisselam. Mûsâ Aleyhisselam Rasûl, tebliğe memurdur. Lâkin Hârûn Aleyhisselam peygamber olduğu halde, Mûsâ Aleyhisselam emrindedir. كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةٌ رَسُولَهَا Herhangi bir ümmete peygamberinin geldiği, her defasında halkın vüs'at-ı tahammülü almıyor. Çoğunlukla tekzip etmeye başlarlar, inkâr ederler. فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا Biz de helâkte onları birbirine ta'kib ve tâbi eyledik. وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ Biz de onları birbiri ardından (yokluğa) yuvarladık helâk ettik, onların dünyada hikâyeleri kaldı. فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ. İmâna gelmeyen bir kavim, Âllâh-û Teâlâ'nın rahmetinden uzak olsun.

45- ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

Onlardan sonra Mûsâ ile kardeşi Hârûn Aleyhisselam'ı gönderdik. بِآيَاتِنَا Mucizelerimiz ve aşikâr hüccetlerimizle, وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ apaçık zahir olan delillerle.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ-46

Mûsâ Aleyhisselam'ı, Fir'avne kavminin eşrafı, ileri gelenlerine, cemaatına gönderdik. فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا İmân ve mütâbaat etmeyi, kibirlerine yediremediler. Onlar mütekebbir ve cebbar bir kavim oldular.

فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ-47

Dediler aralarında, (Mûsâ Aleyhisselam ile kardeşi Hârûn, ikisi Fir'avn'ın yanına girdiler. "Biz Âllâh'tan peygamber olarak geldik, seni Cenâb-ı Hak'ka imâna davet ediyoruz" dedikleri zaman.) أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ (Tabi o meclise havale etmiş, mecliste cereyan eden sözdür.) "enû'minû libeşerayni mislinâ" "Biz, iki beşere imân edecek miyiz? Mİثْلِنَا Biz, beşer olan iki adama وَقَوْمُهُمَا hele, onların kavmi de bize ibadet ederler, bizi tasdik ediyorlar" dediler.

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ-48

Mûsâ ile Hârûn Aleyhisselam'ı tekzip ettiler. فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ Bu yüzden de helâk edilenlerden oldular.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ-49

Biz Azimüşşân, Mûsâ Aleyhisselam'a

(Fir'avn ve etbai denizde boğulduktan sonra) Tevrat'ı verdik. Onların sebep-i hidayeti olsun. لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ Belki hidayete gelirler de kurtuluşa kavuşurlar, Hâlbuki pek çoğu hidayete kavuşamadı.

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ 50

Kur'an-ı Kerim'de, Meryem'den başka hiçbir hanımın ismi zikrolunmamıştır. Çünkü iftiraya uğramıştır, onun için ismen sarahatan beyan edilmiştir.) Meryem oğlunu ve annesini de kudret ve azametimize delil olarak gönderdik. وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ Her ikisini de ivâ ettik. Onları, oturmaya elverişli, akarsuyu olan yüksek bir yerde barındırdık.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ 51

Peygamberleri gönderdik. Bütün peygamberlere emrimiz bu idi. Ey peygamberler, كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ temiz ve helâl şeylerden yiyin, وَاعْمَلُوا صَالِحًا amâl-i salihâ ki farz ve nafîle ibadetlere devam ediniz. إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ Çünkü ben, sizin bütün amellerinizi biliyorum.

وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ 52

Ümmet, millet bir mânâdır. Ümmetimiz, milletimiz; millet-i vahidedir. Âdem Aleyhisselam'dan, peygamberimize kadar akide hiç değişmemiştir. Hepsinde imânın erkânı aynıdır. Âllâh'a ibadet kulluk ediniz, Âllâh'tan başka bir ma'bud yoktur. Kıyamet günü vardır, herkes yaptığı amellerine göre

cezâ ve mükâfat görür. Bu husus bütün kitaplarda mevcuttur. وَأَنَّى رَبُّكُمْ فَاتَّقُونَ Ben de sizin Rabbinizim, öyle ise benden ittika edin.

53- فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

Onlar, (o ümmetler) ise din işlerinde parçalanarak fırka fırka oldular. Kendi aralarındaki işlerini parça parça böldüler. كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ Her gurup, fırka kendif sindeki ile (kendi diniyle güya haktır diye) sevinip memnun oldu.

54- فَذَرَهُمْ فِي غَمَرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ

Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, mademki onlar toplanmazlar senin emrine, sen onları kendi haline bırak, فِي غَمَرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ dalaletinde devam etsinler azap zamanı gelinceye kadar.

55- أَيْحَسِبُونَ أَنَّمَا نُؤْتُهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَنِينَ

Onlar zannederler mi? Yâni zannetmesinler أَنَّمَا نُؤْتُهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَنِينَ dünyada onlara verdiğimiz, imdat ettiğimiz evlad-ı nimetler,

56- نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ

نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ hayırlara mı koşuyoruz sanıyorlar? Onların elindeki mal ve evlât, onların başına bir belâdır. İstidraçtır, onları cehenneme götürmek için verilmiştir. Çünkü onlara güveniyor. Âllâh yolunda o malı sarf ederse onun hayrına olur. Aksi halde o malı haram yerlere sarf eder mahvolur gider. بَلْ لَا يَشْعُرُونَ Bu

istidraçtan onların haberi yok, onlar farkına varmıyorlar. Sebebi nimet zannettikleri, sebebi felâket olur.

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ-57

O kimseler ki Âllâh-û Teâlâ'nın azabından korkarlar. O Mü'minler ki Âllâh'ın haşyetinden (sadedinde oldukları salih amelde iken bile,) O'nun ikabından sakınanlar.

وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ-58

Onlar ki Âllâh-û Teâlâ'nın inzâl etmiş olduğu âyetlere imân etmişler.

وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ-59

Onlar ki Cenâb-ı Hak'ka şerik koşmazlar, ibadetlerini halis yapıyorlar.

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ-60

Onlar ki Rablerine dönecekleri için, Cenâb-ı Hak'kın ona verdiği mâl-û servetlerden sadaka ve zekâtlarını verirler, verdikleri zamanda da وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ kalplerinde yine bir korku var. "Elhamdülillah verdim" de, "İnşâllah Cenâb-ı Hak kabul eder" diyerek, ona bir azamet, ücup gelmez. أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ. Onlardır rucû ederler Cenâb-ı Hak'ka, a'mâl-i hasene ile.

أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ-61

İşte bu sıfatla muttasif olanlar, haa yır işlerine koşarlar. وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ Onlar taatta, sevab kazanmada, cennete girmede önde gidenlerdir.

Rablerine şerik koşmazlar, zekâtını sadakatını verirler, ibadetini yaptığı zamanda mağrur olmaz, özür beyan eder. Çünkü Cenâb-ı Hak'ka lâyük olan bir ibadet, kimsenin elinden gelmez. İşte bunlar, hayırlı işlerde sür'atle koşanlardır.

وَلَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ-62

Bununla beraber Cenâb-ı Hak emrediyor. Herkese olan teklifât-ı İlâhiye, onun gücünün yettiği kadardır. Hâlik'imiz "Erhamürrahimin"dir, bize yapamayacaklarımızı teklif etmiyor, bize yapabileceklerimizi teklif ediyor. وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ Hâlikimiz emrediyor, bizim nezdimizde mektuptur sizin aha vâliniz. يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ Nezdimizde hakkı söyleyen bir kitap, (Levh-i mahfuz veya amel defterleri) vardır. Onlar (ne ziyade azâb ve noksan sevabla) asla haksızlığa uğramazlar.

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ-63

Belki onların, münafıkların, kâfirlerin kalpleri غَمْرَةٍ cehaletin diyor tefsir. O kâfirlerin kalpleri, bundan (Kur'an'dan veya hayırlı işlerden) gaflet ve cehalettedir. وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ Onların, bundan gayri işledikleri (kötü) amelleri vardır ki هُمْ لَهَا عَامِلُونَ onu işleyici ve bu yüzden ateşe giricidirler. Onlar, bu işleri yapar dururlar.

حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْعَرُونَ-64

Bu âyet-i kerime, Mekke müşrikleri hak-

kındadır. Hatta bunlar mukimdirler küfürleri üzerine. Mütref:terfi, refah içinde olanlar büyük musibete giriftar oluncaya kadar, bu inkârda kalacaklar. Büyük musibet hangisidir? Dünyada olan onlar için, Bedir vak'ası muharebesidir. Ahirette ise ebedi cehennem azabıdır. Müfretleri, zenginleri, reisleri kahr-ı gazaba giriftar oluncaya kadar bu küfürden vazgeçmezler. بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْعَرُونَ Ne zamanki başlarına kaht geldi veya Bedir vak'ası gibi bir musibet geldi. يَجْعَرُونَ yezherûne, O zaman başlarlar ah-û figan etmeye, hemen feryat ve istimdat ederler.

لَا تَجْعَرُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِنَّا لَا تُنصِرُونَ-65

Ruhları kabz edildiği zaman, melekler tarafından onlara derler ki; لَا تَجْعَرُوا الْيَوْمَ Bugün ah-û figan etmeyin çünkü faydası yok. إِنَّكُمْ Sizler, bizden مِنَّا لَا تُنصِرُونَ yardım olunmayacaksınız, yardım göremeyeceksiniz. Küfürde olanlara yapılan tehdidat, günahkâr olanlara da etek atar, diyor tefsir.

قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تَنْكِبُونَ-66

Onlara denilir melekler lisâniyle tehekküm suretiyle. قَدْ كَانَتْ Bizim âyetlerimiz, sizin ıslâhınız için, sizi imâna getirmek için size okunurdu. عَلَيْكُمْ Sizler أَعْقَابِكُمْ topuklarınız üzerine تَنْكِبُونَ dönerdiniz. Gâh Müslüman, gâh döner mürted olurdunuz. Topuk üzerine dönmek, sür'atten kinâyedir.

مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ-67

مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ (Biz Harem-i Şerif ahalisiyiz. Bize kimse galip gelemez ve hiçbir kimseden bize bir zarar da erişmez diye imâni),

kibirinize yediremezsiniz. سَامِرًا Geceleyin Kâbe'nin etrafında oturlarlardı. تَهْجُرُونَ Hicir, imândan ve Kur'an'dan itiraz ederek uzaklaşmayı düşünürlerdi. Gece meclislerinde de (Kur'an hakkında türlü türlü) hezeyanlar savururdunuz.

68- أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ Onlar, bu hak sözü (Kur'an'ı) düşünmezler mi? Kavl-i İlâhi olan Kur'ânı anlamıyorlar mı? أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ Yoksa kendilerine, önce gelen babalarına gelmeyen bir şey, (Rasûl, kitap veya emniyet) mi geldi?

69- أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ Yoksa peygamberlerini (Muhammed Sallâl-lâhû Aleyhivesellem'i) tanımadılar mı? Emanet ile sıdk ile hüsnü hulk ile kemâl-i ilim ile muttasıf bir insandır. لَهُ مُنْكَرُونَ Bu yüzden mi, haseden mi onu inkâr ediyorlar?

70- أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُم لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ Yoksa "onda bir cinnet, delilik olduğunu mu söylüyorlar?" Hâlbuki onun emin olduğunu, ahlâkının yüksekliğini, kimseden okumadığı halde ilimde kemâl sahibi bulunduğunu ve bunlardan gayrı sâir bütün güzide hasletlerini yakinen biliyorlar. O halde nasıl olur da hâlini ve davasını inkâr ederler. بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ Bunların hiçbirisi yok. Hayır, o onlara hak (din olan İslâm ve hak söz olan Kur'ân) ile geldi. وَأَكْثَرُهُم لِلْحَقِّ كَارِهُونَ Hâlbuki onların ekserisi hakkı ikrah eder, bâtıla meyleder.

71- وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ

Eğer hak (Âllâh-û Teâlâ veya Kur'ân-ı MüE bin) onların kötü arzu ve istekleri, hevalarına tâbi olsaydı. لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ Mutlaka gökler de ve yer de içindekiler de fesada uğrardı. بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ Belki bu Kur'ân-ı Azimüşşân'ı biz gönderdik zikr ile, yani onların şerefine, zikrine sebeptir, zikir ve şerefe sebeptir. Zikire sebeptir, zikirde şerefe sebeptir. فَهُمْ Onlar, Kureyşiler عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ zikirten, şereflerinden i'raz ederler yani yüz çevirdiler.

72- أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

Am tesselühem xarjâ (Rasûl'üm) yoksa sen, onlardan bir ücret mi istiyorsun? (Bunun için Kur'ân-ı Azimüşşân, dine ait olan dersler ücretsiz olmalıdır. Hâlbuki فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ Rabbinin sana verdiği ecir, dünyanın ecirlerinden hayırlıdır. وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

73- وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

وَإِنَّكَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem لَتَدْعُوهُمْ bilsinler onlar ki sen, onları صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ doğru bir yol olan İslâm yolu, dinine davet ediyorsun.

74- وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَا كِبُونَ

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ Âhirete imân etmeyenler (yâni kıya-

mete, azâba, ikâba, sevaba imân etmeyenler.) عَنِ الصِّرَاطِ لَنَا كِبُونَ (Muhakkak, doğru yoldan meyledip dalâlete düşmüş, doğru yoldan çıkmış insanlardır.

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَّجُوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ-75

وَلَوْ رَحِمْنَا (Yedi sene kaht oldu, sonra geldiler Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'den rica ettiler. Dediler; "Yâ Rasûlûllah, helâk oldu mal-û evladımız ve insanlar. Sen Rahmeten lil âlemine sin, dâa buyur da yağmur yağsın da hâsılat olsun." Bir Cuma günü idi, elini kaldırdı dua etti ve yağmurlar başladı. Bir hafta devam etti, öyle oldu ki her taraf sularla doldu. Ondan sonraki Cuma geldiler rica ettiler. "Her taraf deniz gibi oldu. Dâa buyurun da Cenâb-ı Hak yağmurları kessin." Dâa neticesinde yağmurlar dindi.

Cenâb-ı Hak buyuruyor. وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ Eğer biz onlara merhamet etseydik. Yedi sene değil faraza ikinci sene yağmurlar yağar, hâsılat olsaydı da bu açlık olmasaydı, وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ onların sıkıntılarını def etseydik. لَلَّجُوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ Yine aynı tuğyanda, dalâletlerinde devam edeceklerdi. Halik-i Kâinat lütfeder, kahr-ı gazabı kaldırır. Fakat onlar, aynen tuğyanlarına devam ederler. Bu kaht, açlık yedi sene devam etti, birinci sene yalvarsalardı kalkacaktı. İkinci veya üçüncü sene yalvarsalardı yine kalkacaktı. Nihayet yedinci sene yalvardılar da bunun neticesinde Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem dua etti, yağmurlar yağdı. Bakalım bizimkisi kaç sene sürecektir ki Cenâb-ı Âllâh'a yalvarmıyoruz. Zamanımızda Mısırlılar yalvarsalardı Cenâb-ı Hak'ka, Âllâh onların başındaki belâyı def ederdi. Fakat bu cihet hatıra gelmiyor.

وَلَقَدْ أَخَذْنَاَهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَاثُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ-76

وَلَقَدْ أَخَذْنَاَهُمْ بِالْعَذَابِ Biz Azimüşşân, onları ahzettik azap ile. Biz, onları (evvelce de Bedir günü katli ve esaret azabı ile) bir azaba uğratmıştık. فَمَا اسْتَكَاثُوا Yine Rablerine tezarrû ve niyaz etmediler. لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ Rablerine boyun eğmediler, tezarrû ve niyazda bulunmadılar.

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ-77

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ Nihayet üzerlerine (katil ve esaretten) şiddetli bir azap kapısı açınca إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ şaşırıp kaldılar (da senden re'fet ve merhamet istediler.) Onlar orada şaşkın ve ümitsiz kalmışlardır.

Rivayet edilir ki; Mekke müşrikleri, Bedir bozgunluğundan ibret almamışlardı. Fakat arkasından Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in dualarına icabet buyrularak, kıtlığa uğradıkları vakit Ebu Süfyan Medine'ye, Efendimize gelmiş ve demiştir ki; "Sen âleme rahmet olmak üzere gönderildim diyorsun. Fakat Mekkeliler, senin duanla bak ne halde! Babalarını kılıçla helâk ettin, çocuklarını da açlıkla öldürüyorsun. Âllâh için, aramızdaki akrabalık hakkı için dua et de Âllâh-û Teâlâ, bu kıtlığı üzerimizden def etsin." Bunun üzerine bu âyet-i kerime nazil olmuştur.

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ-78

Hitap bütün mahlûkâttadır. Âllâh-û Teâlâ'nın nimetini tezkir ediyor, hatıra getiriyor. وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ O Âllâh'tır ki

ve الْأَفْعِدَّةُ için işitecek kulak halk etti, وَالْأَبْصَارَ görmek için göz verdi, وَالْأَفْعِدَّةُ kâlp halk etti. Hâlbuki pek az şükredersiniz.

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ-79

O Âllâh ki ذَرَأَكُمْ yâni hâlekaküm, sizi halk etti فِي الْأَرْضِ yeryüzünde. وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ Nihayet günün birinde Âllâh'a rucû edersiniz, O'nun huzuruna toplanacaksınız.

وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ-80

O Âllâh'tır ki dirilten de öldüren de O'dur. وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ Gece ve gündüzün birbiri ardınca gelip gitmesi, O'nun emriyledir. أَفَلَا تَعْقِلُونَ Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ-81

Buna rağmen onlar, öncekilerin dediklerinin benzerlerini söylediler.

قَالُوا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَأَنَّا لَمَبْعُوثُونَ-82

قَالُوا Dediler ki; "Öldükten sonra, وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا toprak ve bir yığın kemik olduğumuz zaman mı ءَأَنَّا لَمَبْعُوثُونَ mutlaka yeniden diriltileceğiz, öyle mi?"

لَقَدْ وَعِدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ-83

لَقَدْ وَعِدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ Hakikaten biz de babalarımız da bundan önce, bu diriliş ve haşirle va'd olmuştu. إِنْ هَذَا إِلَّا

أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ Bu, evvelkilerin efsanelerinden başka bir şey değildir." Ondan sonra Halik-i Kâinat, göz önündeki delilleri gösteriyor.

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ -84

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem de ki; "Bu yer ve yerdeki mahlûklar kimindir? إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ Şayet söyleyin bakalım, biliyorsanız. Bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?"

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ -85

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ İster istemez, Âllâh-û Teâlâ'nın diyeceklerdir. قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ O halde düşünmez misiniz, (yoktan var etmeye kadir olan Âllâh, öldükten sonra tekrar yaratmaktan aciz midir?)

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ -86

De ki ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem; "Yedi kat gökleri, Arş-ı Azim'i kim halk etti? Azametli Arş'ın Rabbi kimdir?" diye sor.

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ -87

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ (Bunlar da) Âllâh'ındır diyecekler. Öyle ise قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ şu hâlde siz, Âllâh'tan niye korkmuyorsunuz? (Mahlûklarını, O'na şerik tutarsınız.)

قُلْ مَنْ مِّنْ يَدِيهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

قُلْ مَنْ مِّنْ يَدِيهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ De ki; "Her şeyin mülk ve tasar-

ve hıfzeder, azap edeceği kimseyi de hiçbir kimse azabından koruyamaz. (Buna muhtaç olmayan) fakat kendisi korunmayan kimdir?" diye sor.

89- سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ

Buna da ister istemez, Âllâh-û Teâlâ diyeceklerdir. Öyle ise قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ de ki; "Nasıl olup da aldanıyorsunuz? (Şeytan ve hevanıza uyup, Âllâh-û Teâlâ'ya imân ve taatten ayrılmıyorsunuz.)"

90- بَلْ آتَيْنَاهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

Doğrusu biz, onlara Kur'ân-ı Azimüşşân'ı hak ve hakikatle gönderdik. Hiç şüphesiz onlar yalancıdırlar.

91- مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ

Âllâh CelleCelâlihû, asla oğul edinmedi. O'nunla beraber hiçbir İlâh yoktur. İĞA Lَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ Eğer başka bir mâbûd olsaydı, bu takdirde her bir ilâh yarattığını alır giderdi. Bir gün mutlaka onlardan biri, diğerine galebe çalardı. (Yarattıklarının üzerinde, diğer ilâhların hâkimiyetini men eylerdi ve bu yüzden aralarında nizâ çıkardı dünya melikleri gibi.) Ve elbette biri, diğerine galebe

eder yükselirdi. **سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ** Zira Âllâh-û Teâlâ, onların (müşriklerin) isnad ettiği evlâttan, emsalden, şerik ve nazirden, onların isnat ettiği bütün noksanlardan münezzehtir.

(Görüldüğü gibi bu âyet ile birden fazla ilâh inancının, kâinatın varoluşu ve işleyişindeki nizam ile ters düştüğü ortaya konmuştur ki buna göre, kâinatın varlık ve nizamındaki mükemmellik, Âlm lâh'ın varlık ve birliğinin bir ifadesi ve delilidir.)

عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ-92

عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ Âllâh-û Teâlâ, gaybı da şهادeti de bilir, (gizliyi de aşikâreyi de bilir.) **فَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ** O, onların kendisine şerik koştukları şeylerden münezzehtir ve âlidir.

قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيبِي مَا يُوعَدُونَ-93

De ki; "Rabbim! Şayet onlara va'dettiğin azabı bana behemahal göstereceksen, (dünyevi sıkıntı ve uhrevi azâbı.)

رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ-94

O halde Rabbim! Beni, o zalim olan kavim, cemâat içinde bırakma."

وَإِنَّا عَلَىٰ أَنْ نُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَادِرُونَ-95

وَإِنَّا Biz Azimüşşân, **عَلَىٰ أَنْ نُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ** onlara va'dettiğimiz azabı **لَقَادِرُونَ** sana göstermeye kâdiriz.

Fakat tehir ediyoruz, şu sebeple ki içlerinden bazılarının veya evlâtlarının imân edeceklerini biliyoruz yahut sen aralarında iken, onlara azabımız erişmez.

96- اِدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ

اِدْفَعْ Def et بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ السَّيِّئَةِ kötülüğü, hasletlerin en güzeli ile def et (bağışla.) نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ Biz, onların seni nasıl vasfettiklerini daha iyi biliriz.

97- وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ

Bu da ümmete talimdir. Buyuruyor ki ve de ki; "Ya Rabbi, şeytanların vesvesesinden sana sığınırım."

Şeytan, insana musallat olur. Duasına başlar şeytan gelir, namazına başlar şeytan gelir. Bunun çaresi Âllâh'a rücû etmektir, Âllâh'a rucû etmek de böyledir. رَبِّ Ey benim Rabbim, وَأَعُوذُ بِكَ sana sığınırım. مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ Şeytanın vesveselerinden sana sığınırım, beni muhafaza et.

98- وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ

Sana sığınırım yâ Rabbi, (mübalağa için) onların yanımda bulunmalarından da sana sığınırım.

İbâdetin içindesin yahut zikrin içindesin, değiştirmeye başladı derhal

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ deyiniz.

99- حَتَّىٰ اِذَا جَاءَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ

حَتَّىٰ اِذَا جَاءَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ Ölünceye kadar bunlar seyyielerinde devam edecekler. Nihayet onlardan, (o kâfirlerden) birine ölüm

eriştiği zaman diyecek ki رَبِّ ارْجِعُونِ "beni (dünyaya) geri göny der."

Bir hadis-i şerifte, Peygamber Efendimiz Sallâllâhû Aleyhi-vesellem şöyle buyurmuştur. Ölen bir Mü'min, melekleri görünb ce kendisine, "seni dünyaya çevirelim mi?" derler. O şöyle cevap verir; "Gam ve gussalar diyarına mı? Ben onu istemem, benim dileğim Âllâh-û Teâlâ'ya kavuşmaktır." Kâfir ise "beni dünyaya döndürün" der.

لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ 100-

لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ Belki o bıraktığımla, (terk ettiğim servetle) salih bir amel işlerim. O zaman cevap verirler, melekler tarafından. كَلَّا Hayır, vazgeç ondan. إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا Onun bu sözü faydasız, (tehassürle söylenmiş) bir sözdür. (Tekrar dünyaya dönmelerine imkân yoktur.) وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ Önlerinde ba's olunacakları güne kadar, yeniden dirilecek güne kadar (süren) bir berzah vardır.

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ 101-

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ Sûr'a üflendiği zaman (kabirlerinden kalkacaklar.) فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ O gün, hısım akraba arasında kimsenin kimseye faydası dokunmaz. Birbirlerinin hallerini sormaya da imkân bulamazlar.

فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ 102-

فَمَنْ ثَقَلَتْ مَوَازِينُهُ (O zaman) kimin (akide ve salih amelleri) tartıda ağır gelirse, فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ işte onlar felâh bulanlardır.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ 103- خَالِدُونَ

فَأُولَئِكَ Kimlerin de tartıları hafif gelirse, وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ artık bunlar da kendilerine yazık etmişler, الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ ziyan edenlerdir. فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ Çünkü onlar cehennemde daimi kalıcılardır.

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ 104-

وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ Ateş onların yüzlerini yalar, تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ hararetin şiddetinden yüzlerini ekşitirler.

أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ 105-

أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ (Onlara denilir ki) karşınızda (bugünü bildiren) ayetlerimiz, size okunmuyor muydu? فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ (Okunuyordu ama) siz, onları tekzip ediyordunuz.

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ 106-

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا Ey Rabbimiz, diyecekler. Bize şevketimiz galebe etti. وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ Biz dalalete gitmiş bir kavim idik.

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ 107-

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا Yine yalvarırlar. Ey Rabbimiz! Bizi bu ateşten

çıkar. فَإِنِ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ Şayet bundan sonra yine küfre dönersek, nefislerimize zulmetmişlerden oluruz.

108- قَالَ اخْسَوْا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ

Allah tarafından melekler lisan ile derler ki; Onları sükût ettiriniz. وَلَا تُكَلِّمُونِ Konuşmasınlar çünkü bunun imkânı ilmimizde yoktur. (Azabımızın kaldırılması için) bana (bir şey) söylemeyin! (Onu, sizden ref'edecek değilim.)

109- إِنَّهُ كَانَ قَرِيْقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

Var idi, bir takım benim kullarım. (Asıl sebep-i nüzul; Âmmar ibni Yâsir, Bilal-i Habeşi ve Süheyl Rumi onlardır. Fakat sebep-i nüzul, ayeti tahsis etmez.) يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ Yâ Rabbimiz, sana iman ettik. Bize mağfiret ve rahmet et ki sen, rahmet edenlerin en hayırlısıdır derlerdi.

110- فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّىٰ أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ

Siz ise onları eğlence, alay edindiniz. O kadar ileri giderdiniz ki حَتَّىٰ أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي sonunda bu davranışınız size, benim zikrimi unutturdu. وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ Kibrinizden onları tahkir ve gülmekte vakit geçiriyordunuz.

111- إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا إِنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ

İnî جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا Bugün ben, onlara sabrettiklerinin

karşılığını verdim. أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ Onları muratlarına nail etmek suretiyle mükâfatlandırdım.

قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ -112

Âllâh-û Teâlâ, inkârcılara “yeryüzünde kaç yıl kaldınız?” diye sorar. (Yani kısa bir dünya hayatına mukabil, ebedi olan ahiret hayatınızı yazık ettiniz.)

قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْئَلِ الْعَادِينَ -113

(Uğradıkları azabın dehşetinden ne kadar kaldıklarını unutarak,) “bir gün veya bir günden az kaldık” diyecekler. “(İyice bilmig yoruz.) Sayanlardan, (halkın ömürlerini ve amellerini sayan mea leklerden) sor” derler.

قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ -114

Âllâh-û Teâlâ buyuruyor. Sadece az bir zaman kaldınız, لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ keşke siz (bunu) bilmiş olsaydınız.

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ -115

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا Sizi abes, boş yere halk ettiğimizi mi zannettiniz? وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ Bize avdet, rucû etmiyeceğinizi mi zannettiniz?

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ -116

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ Münezzehtir Âllâh, abes halk etmekten. (Her şey yerli yerine halk olmuştur, her şeyin bir hikmeti vardır.)

Arş-ı رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ • Ancak Mabudum bilhak O'dur. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ Kerim'in Rabbi, O'dur.

117- وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

Her kim Âllâh-û Teâlâ ile birlikte, diğer bir ilâha tapıyorsa, ispatına hiçbir burhan bulunmayan başka bir ilâhı mabud edinirse (delilleri getirsin, neye isnat ediyor?) فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ Onların hesap-ı cezası, nezd-i İlâhi'dedir. Behemahal bunlar cezalarını, Cenâb-ı Hak'tan görecekler. Âllâh CelleCelâlûhû'nün rahmeti, vasi de olsa kâfirleri iflâh etmez (Va'dı İlâhi budur.) Âllâh CelleCelâlûhû, kâfirleri affetmez.

Ayetin, (sûrenin) başında قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ buyurdu. Burada ise لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ denildi. Sûrenin başında Mü'minlerin felah buldukları, sûrenin sonunda ise kâfirlerin iflâh bulmayacakları bildiriliyor.

118- وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

Cenâb-ı Âllâh, bu duâyı tâlim ediyor. وَقُلْ Söyle ey Habibim, (ümmetine de bildir bu duaya devam etsinler.) رَبِّ Ey Rabbim, beni terbiye eden yetiştiren sensin. اغْفِرْ Kusurlarımı affet, وَارْحَمْ bana merhamet et yâ Rabbi. وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ Rahmet edenlerin en hayırlısı sensin.

